

L'excel·lència de l'espera

MANEL GARCIA GRAU

POESIA

Joan Navarro, *Magrana*.
EDICIONS BROSQUIL.
València, 2004.

El bon lector de poesia ha hagut d'esperar més de deu anys per poder gaudir d'un nou i excel·lent llibre del poeta i traductor Joan Navarro (Oliva, 1951). I sense més preàmbuls cal dir que aquest és, sense cap mena de dubte, un dels millors llibres de poesia de la literatura catalana de l'any 2004. Certament, ha valgut la pena esperar, tant per la saó vital i la saviesa estilística com per la cura estètica amb què ha estat escrit. Esperem que haver estat publicat per una editorial petita –que fa, això sí, una ingent i remarcable tasca d'edició– no siga impediment per ser ben rebuda i llegida a Barcelona o a Palma, per exemple.

Repetesc: l'excel·lència d'aquest llibre rau absolutament en tot, tant pel corpus de poemes armat, com per la força imatgística, tant per les constants referències a la literatura alemanya i anglosaxona, de les quals se'ns mostra com un gran coneixedor, com pel cabal i el flux dels poemes en prosa, construïts sempre com

un tot, alhora individualitzats –com els grans d'una sucosa magrana– i a la vegada incardinats i units a la saba i la pell d'aquest fruit que té tot un seguit de connotacions sensuals i llegendàries.

GENERACIÓ DELS 70

No debades, Navarro és un dels millors poetes de la denominada Generació dels 70 al País Valencià. I un dels que més fermament ha bastit una obra coherent, potent, rica i generosa, en tots els aspectes, des que l'any 1973 obtinguera el primer premi de poesia Vicent Andrés Estellés dels premis Octubre amb el llibre *Grills esmolens ganivets a trenc de por*, passant per *L'ou de la gallina fosca* i el celebrat *Bardissa de foc* (editats a Llibres del Mall, 1975 i 1981, respectivament), fins *La paüra dels crancs* (Tres i Quatre, 1986) i *Tria personal: 1973-1987* (Edicions de la Guerra, 1992). Dotze anys de silenci poètic que han estat pal·liats, però, amb les seues celebrades traduccions, com ara les d'*Amado mio*, de Pier Paolo Pasolini, *Ossos de sípia*, d'Eugenio Montale (amb l'escriptor Octavi Monsonís), pel qual rebé el prestigiós premi Cavall Verd de traducció poètica el 1989, a més de traduir (amb Helge Rutberg) *Ben mirat, el que la senyora Blum voldria és conèixer el lleter*, de

EL POETA JOAN NAVARRO VA NÉIXER A OLIVA EL 1951

Peter Bichsel i, altra vegada amb Octavi Monsonís, *Poesies a Beny*, de F.T. Marinetti. Una trajectòria que li ha valgut merescudament estar antologat a la major part de les antologies actuals de poesia catalana, de la mateixa manera com a la *Katalonska Lirika Dvajsetega Stoletja* (Niko Kosier i Janez Menart. Cankarjeva Založba. Ljubljna, 1982), *Il Pomerio* (Gianni Scalia. Elitropia. Reggio Emilia, 1983) i la *Poesia catalana contemporània*, de Sawada i Felícia Fuster, publicada el 1991 a Tòquio per Edicions Shichosha. Així mateix, la seua obra ha estat traduïda al castellà, l'italià, l'alemany, l'èuscar, l'eslovè, l'hebreu i el portuguès.

Una obra que, bastida al

llarg de més de trenta anys amb total solvència i sempre fidel al seu model estilístic i imatgístic, ens ofereix un nou, sucós i excel·lent fruit. I això és així perquè *Magrana* ens mostra, a l'obrir-la i desmanegar-la i després condimentar-la amb el licor de mots saborosos o amb l'exilir de la mirada esmolada, una poètica del tot depurada, en què cada poema en prosa és un petit, o gran, microcosmos que, unit amb la resta, crea tot un univers. No és gratuït, doncs, que el llibre, dividit en cinc parts, s'iniciï amb el poema titulat *Der Untertag der Titanic* i acabe amb el *Valltorta* i amb el titulat *Mireu aquests senyals*, perquè tots dos extrems són els extrems de l'es-

ser humà i, en definitiva, de la història que aquest ha anat bastint dia a dia durant el segle XX: un, perquè la vanagloria i la pompositat es van veure vençudes per una força de la natura en forma d'iceberg, i els dos darrers, perquè simbolitzen el dia a dia, les llums i les ombres amb què el poeta combat, com un veritable resistent en temps difícils, l'enigma de ser alhora illa i arxipèlag, gra i crosta de la *magrana* personal. Entre un i els altres, poemes d'un encís cruel, com ara aquells –com per exemple els magnífics *Magatzem d'estels*, *Com un llamp*, *Mantra*, *La llum* i *Allee der Kosmonauten*, per citar-ne alguns– des dels quals –o a través dels quals– el jo líric observa, amatent i crític, encisador i profund, com “per damunt del pont uns bombarders s'arrumben cap a Bagdad, cap als manglars del Tigris i de l'Eufrates, cap a Bàssora”.

LLIBRE DUR, TENDRE I CULTE

Un llibre, per tant, culte i pròxim, dur i tendre, colpidor i vital, en el qual podem trobar reflexions, mai pessimistes o paralizants, sobre l'existència fugissera –en què s'entreveu la figura de la mort– o la solitud, poemes aforístics i amb una gran càrrega de profunditat moral, poetització d'escenes tendres i alhora crues i, això sempre, les constants intertextualitats –explicades a les *Notes finals*– de la literatura europea, les quals ens permeten entreveure tant Enzensberger, Wittgstein, Rilke, Grünbein, V. Wolf, Plath, Trakl, Rivas, Helder, Erber i Sterzi, com ara Estellés, Sosan, Bertolucci, Valente i Borges. Un excel·lent llibre, ras i clar, que ens recorda que la bona poesia sempre ens ha de fer gaudir de la saviesa i del món amb el combat i la saó de l'espera. I, com els he dit abans, ha valgut sincerament la pena.

POESIA

Bernat Nadal, *Memòria fòssil*.
EDICIONS DEL SALOBRE.
Pollença, 2005.

En els últims temps han tornat a les llibreries diversos poemes mallorquins de mitjana edat que feia potser una dècada que no publicaven. Damià Pons i Pere Rosselló Bover ho han fet amb llibres sorprenents, de força qualitat literària, tot fent-nos palès que la seva flama poètica no s'havia apagat. Ara li toca el torn a Bernat Nadal, que ens presenta un volum, *Memòria fòssil*, que inaugura la prometedora col·lecció *La Rosa Encofrada* del nou segell Edicions del Salobre. Un llibre que s'acosta molt als dels seus companys generacionals, sobretot a *El temps llençat al pou* de Rosselló Bover, perquè, com indica el títol, el poeta de Manacor utilitza el record com a primera matèria. Una memòria determinada i concentrada en un personatge reconeixible, de qui l'autor va ser amic i company: Miquel Àngel Riera.

Poemes a Nai

ANDREU GOMILA

Memòria fòssil és un homenatge a un dels millors literats catalans de la segona meitat del segle XX. És, en certa manera, una resposta i un exercici que podria girar al voltant d'aquells dos versos que travessen la venerable novel·la *Illa Flaubert*: “Nosaltres dos, / anant cap a nosaltres un”. Alhora, Nadal fa que Riera esdivingui Nai, la figura a qui anaven adreçats els seus poemes i a qui li deu una de les seves millors obres, *Poemes a Nai*. A més, comença i acaba el llibre amb dues sentències del seu amic, clau per escatir el desllorigador del conjunt: “T'has mort però me'n fot” (*Elegia I*) i “Ja t'estim tant, que et pots morir quan vulguis” (*Elegia XII*). Totes dues dirigides a Nai, esdevingut ara Miquel Àngel Riera. Una manera de reconèixer que, un cop desaparegut el cos del poeta, es manté viva la seva obra, que és, en el fons, el que ens importa a tots. Nadal parteix del 1996,

quan mor Riera, i d'un poema del seu homenatjat que acaba així: “I per venir de cap a mi / no tendreu més remei que fer ús / d'una memòria...”. Tres versos que l'autor s'aplica a fons per rescatar els records que l'autor de *La bellesa de l'home* va deixar en el seu deixeble. Així, el poeta estructura *Memòria fòssil* a través de dotze elegies dirigides a Riera, en les quals recupera tot allò que ha perdut amb la seva absència i tot el que n'ha après, el que li ha deixat. La resta de les composicions, també influïdes per l'homenatjat, s'endinsen en l'univers personal de l'autor i intenten “dur llum a la penombra”, ja que els poetes, segons Nadal, no són més que “energia malaltissa / i escriure és allunyar enllà dels límits / allò que pens i no us sé dir amb mots” (*Elegia X*). Aquí hi destaca en els records de la infantesa i un intent de

recuperació de la memòria històrica. Nadal fa com Gabriel Ferrater a *In memoriam*, ja que recupera de biaix els temps foscos del franquisme, “quan Ells triaven / els qui havien de morir / a trenc d'alba” (*Pels turons del pedregar*), a través de la mirada d'un nen –Ferrater parla de la Guerra Civil–. Una època que a Manacor va ser molt dura, com a bona part del llevant de Mallorca.

ELS RECORDS ES DEFENSEN

Nadal, com suggereix a *Elegia III*, sap que els records ens defensen del temps que se'n va. “De què ens serveix enveïllir / si tanmateix recordam?”, es pregunta a *L'endemà de mai*, poema que recupera el títol d'una altra bona novel·la de Miquel Àngel Riera. Per això el poeta torna a Miamar, a l'espai clos del seu amic per demanar-li que li traspassi la claror, la bellesa, amb què va semblar el món. I li dedica el present volum. Un poemari que no és només un homenatge, ja que, com va escriure Riera, “quan parl d'estimar l'home, Nai, / és que t'estim a tu” (*XIII, La bellesa de l'home*).